

Pedagoger och föräldrars uppfattningar om
undervisningen med barn som har
ADHD eller Aspergers syndrom

Sofia Kjellerup

Annelie Nyberg

**Examensarbete 15hp
Utbildningsvetenskap 61 – 90 hp
Lärarprogrammet
Institutionen för individ och samhälle
Höstterminen 2009**

Arbetets art: Examensarbete 15 hp, Lärarprogrammet

Titel: Pedagoger och föräldrars uppfattningar om undervisningen med barn som har ADHD eller Aspergers syndrom.

Engelsk titel: Educators and parents' perceptions of teaching with children with ADHD or Asperger's Syndrome.

Sidantal: 36 sidor inkl bilagor

Författare: Sofia Kjellerup och Annelie Nyberg

Handledare: Anders Bjerkman

Examinator: Maria Bergman

Datum: Hösten 2009

Sammanfattning

Bakgrund

Bakgrunden till uppsatsen är att vi vill lyfta fram möjligheterna för barn med ADHD och Aspergers syndrom att gå i en vanlig skola. För en pedagog som har elever i verksamheten med dessa svårigheter skapas det dagligen problematiska situationer som påverkas av tid, material, ekonomi och acceptansen från klassen och skolan. Utöver detta vill vi lyfta fram möjligheterna som finns, vill vi utvecklas inom området och få en ökad förståelse för barn med diagnos, för att på bästa sätt kunna ge dessa barn en fullständig skolgång. Vår förhoppning är att kunna inkludera alla elever i den gemensamma skolan. Vi vill ta reda på om och hur det arbetas med att inkludera eleverna med dessa neuropsykiatriska diagnoser i verksamheten.

Syftet är att ta reda på vilket stöd det finns för elever med ADHD och Aspergers syndrom att gå i en vanlig skola.

Våra frågeställningar är:

1. På vilket sätt stödjer pedagoger elever med neuropsykiatriska diagnoser i skolår 1-3?
2. Vilka hinder eller svårigheter finns det för pedagoger att ge det stöd elever med neuropsykiatriska diagnoser behöver?

Metod

Vi har valt att intervjua fyra pedagoger och två föräldrar, för att få djupare infallsvinklar och förståelse för hur de samspelar med dessa barn. Vi anser att svaren skulle bli djupare och mer ingående om vi använde oss av intervjuer istället för enkäter. Enkät svar skulle inte ge lika mycket utrymme för tolkning som påverkar validiteten, därför anser vi att intervjuer är det som ger det rimligaste resultaten, då vi ville göra en kvalitativ undersökning.

Resultat

I undersökningen har vi kommit fram till att det inte verkar finnas några större svårigheter som gör att dessa elever med neuropsykiatriska diagnoser inte skulle kunna gå i en vanlig klass. Det som kan bli ett problem är att eleverna växer ifrån varandra när de kommer upp i årskurserna, olikheterna blir då mer påtagliga för denna elev och för resten av eleverna i klassen. Det var ingen av våra intervjupersoner som tyckte att deras barngrupp inte fungerat, utan eleverna accepterat och respekterat varandra väl. Föräldrarna tyckte klasskamraterna var mycket förstående mot deras barn och de har aldrig mött några större bekymmer från dem. Det finns många hjälpmedel att få del av, både för föräldrar och pedagoger. Ett av de största hjälpmedlen är habiliteringen som finns som stöd för både skolan och hemmet.

Abstract

Background

The background to this essay is that we want to highlight the possibilities for children with neuropsychiatric diagnosis to go to a common school. For an educationalist that have students in activity with this difficulties there are created problematic situations that will be effected by time, material, economy and acceptance from the class, school. In addition to that we want to lift forward the possibilities there is, we want to develop in the subject and achieve an increased understanding children with diagnoses, to in the best way be able to give these children a complete schooling, where diagnoses won't matter. What we're hoping is to include all students in a common school. We want to find out if and how there is work in progress to include student with neuropsychiatric diagnoses in the activities.

The purpose is to examine the possibilities for the students with neuropsychiatric diagnoses to go in a common school.

Our questions at issue are:

1. How does an educationalist support students with neuropsychiatric diagnoses in the school years 1-3?
2. What difficulties are there for educationalists to give the support students with neuropsychiatric diagnoses needs?

Method

We have chosen to interview four pedagogue and two parents, to achieve deeper outlooks and understanding on how they cooperate with these children. We reckon that the answers are going to be deeper and more thorough if we use interviews instead of polls. The answers of a poll doesn't as much room for interpretations that affects the validity, we believe that interviews are what would give the most likely result, as we are doing a qualitative research.

Results

We came to the conclusion in our research that there doesn't appear to be any bigger problem that prevents these children with neuropsychiatric diagnoses to go in a ordinary class. What could be a problem is that the student will diverge/ grow apart as they come higher in the classes. The differences will then become more obvious for this student and for the rest of the class. There was none of the people we interviewed that thought that their group of children hadn't worked, the pupils had accepted and respected each other well. The parents thought that the students understood against their child and they have never come against any bigger problems from them. There is a lot of means of help to get, both for parents and educationalists. One of the biggest means of help is habilitation that exists as support both for school and at home.

Innehållsförteckning

<i>Inledning</i>	1
<i>Syfte och frågeställningar</i>	2
Frågeställningar	2
<i>Forskningsläge</i>	3
<i>Fakta om Aspergers syndrom och ADHD</i>	6
Aspergers syndrom	6
ADHD	7
Hur en utredning genomförs, i korta drag	7
<i>Sociokulturellt perspektiv</i>	9
<i>Metod</i>	11
Intervjupersoner	11
Aspekter	12
Databearbetning	13
<i>Resultatredovisning och diskussion</i>	14
<i>Hur stödjer pedagogen elever med neuropsykiatriska diagnoser i skolår 1-3?</i>	14
Hjälpmedel	14
Habiliteringen	16
Elevhälsoteam	16
Medicinering	17
Resurser	18
Styrdokument	19
<i>Vilka svårigheter finns det för pedagoger att ge det stöd elever med neuropsykiatriska diagnoser behöver?</i>	21
Samarbetet med föräldrar	22
Skolmiljö	22
Klassens acceptans	24
Elevens eget ansvar	25
Samhällssyn	25
<i>Slutsatser</i>	27
<i>Metodkritik</i>	29
Fortsatt forskning	29
Avslutning	30
<i>Referenser</i>	
<i>Bilaga 1</i>	
<i>Bilaga 2</i>	

Inledning

Vi har alla mött barn eller vuxna som vi kan tycka är lite annorlunda, antingen under vår barndom eller i vuxenlivet. De personer som är lite annorlunda och speciella på sitt eget sätt, de har skänkt oss både glädje och eftertanke. Barnen i skolan undervisas om att acceptera alla för den man är, att vi alla är olika och att man ska visa hänsyn. Hur ser det ut i dagens skola? I denna uppsats kommer det tas upp lite om hur några pedagoger ser på barnen med neuropsykiatriska diagnoser samt ett föräldrapar. Det finns mycket vi kan lära av varandra, men då måste vi få möjligheten till lärande miljöer och situationer med integrering där våra olikheter ses som tillgångar.

Som pedagog bör man alltid sträva efter inkludering i skolan i största möjliga mån. Alla människor har rätt till inkludering oavsett status, nationalitet eller om man har ett funktionshinder. Inkludering är något som borde genomsyra såväl barnomsorg, arbetsplatser och i vardagen. Alla människor har en önskan att bli inkluderade, därför borde inte någon behöva utstå exkludering. Inkludering sker bland annat genom att alla elever, oberoende av skillnader, bör få möjligheten att gå i den vanliga grundskolan. Vi tror att genom att inkludera barn i de vanliga klasserna får pedagoger och elever större förståelse för varandras olikheter och kan då lära sig att respektera varandra som medmänniskor, oavsett tillgångar och brister i hela livet.

Syfte och frågeställningar

Syftet är att ta reda på vilket stöd det finns för elever med ADHD och Aspergers syndrom att gå i en vanlig skola.

Frågeställningar

1. På vilket sätt stödjer pedagoger elever med neuropsykiatriska diagnoser i skolår 1-3?
2. Vilka hinder eller svårigheter finns det för pedagoger att ge det stöd elever med neuropsykiatriska diagnoser behöver?

Forskningsläge

De uppsatser och examinationsarbeten med liknande ämne som finns tillgängliga är i många fall skrivna av lärarstudenter, vi har tagit del av referenser ur dessa arbeten. Det finns även handledning inom området för berörda pedagoger och föräldrar skrivna av forskare inom neuropsykiatri. Den tidigare forskning som finns har vi använt oss av innan intervjuerna och då behandlat och sedan gjort intervjufrågor utifrån den tidigare forskningen. Merriam (1994) talar om att man bör vara bekant med tidigare forskning och teorier inom forskningsområdet, detta för att det utgör en god hjälp när begrepp skall definieras, när kategorier skall utarbetas och planeringen av den empiriska fasen samt för att sedan kunna tolka resultaten som kommer fram.

I Norden har forskarna uppmärksammat att personer med ADHD också kan ha svårigheter med motorik och perception (sinnesuttryck), för denna term använder man DAMP som samlingsnamn. Duvner betonar i Assarson (red.) (2001) att personer med ADHD har svårigheter med impulskontrollen, avsaknaden av reglering av något som Duvner kallar för ”lagom-kontroll”.

Pedagoger får inte ge upp menar Hellström (2007), förändringar tar tid. Vid undervisningen till de barnen med neuropsykiatriska funktionshinder behöver pedagogen vara kortfattad, neutral, vara konkret i det som eleven skall göra samt uppmuntra barnets intressen och starka sidor. Duvner betonar i Assarson (red.) (2001) att man som pedagog behöver möta barnet utifrån förutsättningarna, ha rätt kravnivå, anpassa miljön och gruppstorleken. Eleven kan även bli påverkad av hans/hennes förmågor kring motorik, perception och språk. För vissa elever är det nödvändigt med en särskild undervisningsgrupp. Hellström nämner att skolan kan undvika exkluderingen i form av speciella undervisningsgrupper om organisationen utgick från elevernas behov. För barn med neuropsykiatriska funktionshinder har fritidshemmet en stor betydelse, för det sociala samspelet, och för att eleverna skall ha möjlighet till att utveckla en social kompetens.

Det är även betydelsefullt hur klassrummet ser ut. Hellström (2007) syftar på att eleven behöver en ostörd plats i klassrummet där allt som kan behövas finns tillgängligt. Den inre miljön behöver också anpassas, antingen att det finns sparsamt med föremål på väggarna eller inget som eleven kan se och bli störd av under sitt arbete. Undervisningen kan underlättas genom anpassning av datorer, talböcker eller andra material som eleven kan ha som stöd. I den undervisning där det inte går att använda sig av datorer eller liknande måste instruktionerna vara tydliga, korta och konkreta. Det är även viktigt att påminna sig om att eleven måste få ta tid på sig att göra uppgifterna, samt att eleven känner att den har tid på sig.

Svårigheter och förutsättningar i undervisningssituationer tar Kadesjö (2001) upp, han anser att dessa barn lär sig bäst under ett kortare lektionspass ensam med speciallärare än i den stora gruppen, men han tycker också det är olyckligt att barnet blir exkluderat ur barngruppen. Han menar att dessa barn bör inkluderas i en vanlig klass eftersom skolan i sig är mycket mer än att lära sig ämnena som står på schemat

Beckman (2004) påstår att de med ADHD har svårt med arbetsminnet och svårt att uppfatta instruktioner i flera led. De lär sig långsamt av sina erfarenheter, och kan ha svårt att se vad som är lämpligt för situationen. Personer med ADHD kan få en social eftersläpning, då de personerna för andra ses som socialt omogna för att de har den bristande impulskontrollen och

för att de har svårare att hålla mot känslostormarna än vad någon som inte har ADHD har. Många med ADHD har även svårt att finna sig i samhällets regler och normer. Hos vissa barn blir inte svårigheterna synliga förrän i skolåldern då de brister i planering och genomförandet av skolarbetet.

Eriksson (2003) poängterar att även om barnen har en lindrig form av autism har de ändå i regel en normalbegåvning och till och med i vissa fall även en överbegåvning. Att dessa barn tillsammans med sitt specialintresse kan verka mycket kunniga, vilket kan leda till att de missas och inte får den hjälp de kan behöva. Eriksson hävdar att korta, raka meningar underlättar för ett barn med konkret ordförståelse. Samt att på grund av barnets brist på empati kan hon/han lätt hamna i mobbingssituationer. Hon framhåller också att ett "barn med autism lever i sin egen värld, medans ett barn med Aspergers syndrom lever i vår värld, men på sina egna villkor" (s. 37).

Som pedagog, närstående, anhörig eller vuxen hävdar Kadesjö (2001) att det är viktigt att se hela barnet och dess svårigheter, inte bara koncentrationssvårigheter utan även avvikande motorik eller tal och språkproblem så de barnen kan få den hjälp det är i behov av. Kadesjö hänvisar till grundskolans läroplan där det hävdas att alla barn ska få möjlighet att utvecklas från sin egen förmåga och denna möjlighet måste ges. Han tänker som Gillberg (1996) att man måste ta hänsyn och anpassa undervisningen efter barnets förutsättningar för att det ska klara av att följa den, och att man som pedagog behöver en genomtänkt strategi.

Kring medicinering sker det starka debatter, med bland annat Beckman (2007) som debatterar för huruvida barn med neuropsykiatriska diagnoser ska medicineras eller inte. Hon hänvisar både till Kärfve och Kadesjö, där hon ställer frågeställningar och problem mot varandra. Kärfve menar att diagnostisering gynnar föräldrar och lärare, medan barnen aldrig blir tillfrågade vad de tycker, anser Beckman. Beckman nämner också att ADHD hör till de psykiatriska sjukdomar där det ärftliga inslaget är allra säkrast visat.

Kärfve (2000) är inte positiv till att medicinera barn. Hon hävdar att medicinen inte bidrar till någon varaktig förbättring och än mindre någon bot. Medicinen gör att symtomen dämpas men att de egentligen inte förändras. Medan Seidman (2006) menar till skillnad från Kärfve att vid behandling av stimulantia har det visat sig att personer med ADHD har fått förbättrad uppfattning inom vissa områden, tex vaksamhet.

Det finns enligt Honos-Webb (2008) inget som visar på att skolprestationerna blir bättre, utan att preparaten hjälper personerna att kontrollera beteendet. Läkemedlen gör barnen lättare att förstå och tolereras av föräldrarna, det som komplicerar medicineringen är att de regelbundet måste ta tablettorna. Innan medicineringen, fann Honos-Webb, att barnet kan behöva ta i tu med vissa specifika orsaker, hantera något som hänt, förlust av nära anhörig ohälsa inom familjen eller andra situationer som uppstått. Om symtomen dämpas av medicinering kan de egentliga bakomliggande skälen inte visa sig.

Att sätta en diagnos anser Kärfve (2000) är för att stödja föräldrarna. Hon menar att själva diagnosens styrka är den skuldfrihet den ger, hon menar att när en elev har fått en diagnos behöver inte föräldrarna känna att det är deras "fel". Hon framhåller att diagnosen inte gynnar barnet utan bara dess omgivning. Kärfve ser det som att en diagnos automatiskt kan leda till segregation i samhället. Ofta sätts dessa elever i samma klass med en förhoppning om att de ska utveckla sociala färdigheter, men det anser inte Kärfve. Hon hävdar att det krävs ständig

kontakt med andra ”friska” och väl fungerade barn och vuxna för att utveckla den sociala färdigheten.

Kärfve (2000) nämner att barnuppfostran till barn med diagnos framställs som så svår att föräldrar till vart tionde eller fler barn i varje klass inte klarar det. Vilket i sin tur leder till att kompetensen och det kollektiva självförtroendet hos de vuxna sjunker. Om det verkligen stämmer anser hon att det är ett hot mot samhället och demokratin.

I skolan behöver vi förstå och se alla barn, argumenterade Hellström i Assarsson (red.) (2001), oavsett om de har en diagnos eller inte. För att kunna hjälpa och förstå eleverna med diagnos så behöver pedagogerna kunskap om de olika funktionshindren. Utöver kunskapen behöver barnen även tas på allvar och bli visade respekt. Hellström fortsätter ”det läggs ner för lite tid på analys av barnets svårigheter” (s.30). För vissa barn kan det vara en lättnad att få en utredning, men en diagnos hjälper inte för alla. En utredning gör att eleven kan känna sig förstådd, att omgivningen förstår honom/henne. För att kunna fortskrida det pedagogiska arbetet behöver pedagogen i många lägen analysera barnets svårigheter. För att kunna hjälpa barnen som har dessa funktionshinder behöver pedagogerna förståelse. Pedagogerna behöver vara aktiva och tydliga. De vuxna i skolan behöver tillåta eleven att vara annorlunda.

Hjørne och Mäkitalo menar att genom att se möjligheter i nya identiteter framhöll Molin (red.) (2008) att pedagogen måste stärka det som är bra hos personen istället för det som är mindre bra eller dåligt. Om någon är bra på att rita kan det synliggöras istället för diagnosen och dess avvikelser. Hjørne och Mäkitalo nämner att det bör finnas möjligheter till att efter skolan kunna göra aktiviteter som inte är förknippat med avvikelser och annorlundaskap.

Hjørne och Mäkitalo (2008) lyfter fram att den politiska intentionen vill att vi ska ha en skola för alla, men att det samtidigt uppkommer behov av att exkludera och segregera de barn som avviker från det normala. Någonting som hindrar eller skapar delaktighet och inkludering bland människor i samhällslivet är de processer och strukturer som finns inom individ-, grupp- och samhällsnivå, anser Molin (red.) (2008). Specialpedagogik är särskilt intresserad av utanförskap och underordning, som ofta kopplas till vad som betraktas som normalt och avvikande. Han poängterar att en nedsatt funktionsförmåga enbart blir ett handikapp under vissa sociala och kulturella omständigheter. Sahlin & Machado (2008) menar att exkludering är när en minoritetsgrupp sorteras ut från majoriteten, pga. funktioner eller egenskaper som inte passar in i vår normalitet. De barn som blir exkluderade från den vanliga skolan mister sin chans till att gå i den vanliga skolan som sedan kan hindra eleverna från att gå ett vanligt gymnasium och få en likvärdig utbildning.

Fakta om Aspergers syndrom och ADHD

Vi har valt att förklara de neuropsykiatriska diagnoserna som nämns under intervjuerna, som även tycks vara de vanligaste diagnoserna inom skolan. Nedan kommer lite fakta om Aspergers syndrom och ADHD.

Aspergers syndrom

Gillberg (1996) betraktar Aspergers syndrom (AS) som en lindrig variant av autism. För att få diagnosen Aspergers syndrom krävs det att symtomen uppträder tillsammans hos ett och samma barn och att de orsakar betydande svårigheter i livsföringen. Enligt Gillberg (1996) är det tre till fyra av tusen barn som föds som drabbas av Aspergers syndrom. Det är vanligare att pojkar drabbas än flickor. Pedagogiska metoder där man poängterar struktur, konkretisering och monotoni är ofta mycket värdefulla för dessa elever.

För att någon skall få diagnosen Aspergers syndrom behöver personen uppfylla ett visst antal kriterier. Enligt Attwood (2008) skrev Gillberg 1991 sex stycken kriterier där man under varje större kategori skall uppfylla minst ett eller fler av varje. Enligt Gillbergs kriterier, följer nedan rubriken på de sex olika kriterierna.

1. Stora svårigheter ifråga om ömsesidig social kommunikation
2. Monomana, snäva intressen
3. Tvingande behov att utföra rutiner och intressen
4. Tal och språkproblem
5. Problem ifråga om icke-verbal kommunikation
6. Motorisk klumpighet

Frith (1998) framhåller att dessa barn kan få nog av att vara i skolan. När de kommer hem måste föräldrar och andra runt omkring acceptera att barnet kan behöva vara själv, så om föräldrarna vill arrangera en social aktivitet behöver aktiviteten vara framgångsrik och relativt kort så barnet orkar. Barn med AS kan många gånger inte förstå varför de behöver umgås med andra, samt vara väldigt ärliga, de säger sanningen. Ett barn som är överdrivet ärlig kan behöva lära sig att inte alltid säga sanningen, för att inte såra personer i sin omgivning.

Barn med AS behöver ofta lära sig dubbelt så mycket som andra barn i skolan framhåller Frith (1998), då de saknar den sociala förståelsen och i vissa fall en empatisk förståelse för andra. Frith fortsätter att personer med aspergers syndrom inte verkar besitta den förmåga det kan krävas för att behålla och bevara sociala relationer. Andra vardagliga ting, som att klara av att sköta ett hushåll kan de klara av i vuxen ålder, så länge de inte behöver ha någon annan yttre kontakt med omvärlden. Många med AS har en hög intellektuell kapacitet, samt att de många gånger har ett specialintresse som de i vissa fall kan visa som ett maniskt utövande.

Många barn med AS är inte enligt Attwood (1998) angelägna av att delta i lekar under raster eller intresserade av att ägna sig av sådant som andra barn gör. Ibland kan personer med AS tyckas leva i en egen värld, liksom att leva i en bubbla där dem föredrar att vara för sig själva.

ADHD

Socialstyrelsen (2002) redogör för att ”barn och ungdomar med ADHD (”Attention Deficit Hyperactivity Disorder”) har stora svårigheter att kontrollera och reglera sin uppmärksamhet, upprätthålla koncentration på uppgifter, anpassa sin aktivitetsnivå de befinner sig i och bromsa sin benägenhet att direkt reagera på de impulser de får” (s. 17).

Beckman (2004) nämner att för att någon ska få diagnosen ADHD behöver personen uppfylla ett visst antal kriterier på den amerikanska diagnosmanualen DSM-IV. Symtomen skall finnas på flera platser, både hemma och i skolan.

Nedanför följer de tre rubrikerna inom diagnoskriterier för ADHD

1. Ouppmärksamhet
2. Hyperaktivitet
3. Impulsivitet

I tidigare forskning ansåg forskarna att symtomen växte bort under tonåren, men idag anses ADHD som ett livslångt tillstånd som kvarstår upp i vuxen ålder. Orsakerna till varför någon får ADHD är forskarna varken säkra på eller överens om, men något som de vet säkert är att ärftlighet och alkoholmissbruk under graviditeten ökar risken för ADHD hos barnet, klagör Beckman (2004).

Gillberg (1996) anser att det finns minst ett barn i varje klass med diagnosen DAMP/MBD och/eller ADHD. Han menar att lärare i förskolan och skolan bör vara insatta i barns normala utveckling och att stora utbildningssatser behövs under de kommande åren. Som lärare kunna se sambandet mellan inlärningssvårigheter och uppmärksamhetsproblem, så att pedagogen på bästa sätt anpassar de pedagogiska insatserna efter barnen. Det är viktigt att omgivningen så som föräldrar, syskon, kamrater och lärare känner till barnens svårigheter för att underlätta och hjälpa barnet. Gillberg nämner också flera gånger att symtomen kan skilja sig mycket åt från barn till barn och att pedagoger och föräldrar bör ha det i åtanke.

I samband med diagnosen ADHD förekommer det ofta en behandling med centralstimulerande medel (CS). Medicinens huvudsyfte är att förbättra beteende och social utveckling, det har framkommit i rapporter att uppförande störningar och aggressivitet minskar under behandling, redogjorde Socialstyrelsen (2002). De framhöll att det fanns många positiva effekter men att även biverkningar som kan uppkomma i samband med centralstimulerande medel, som minskad aptit, ökad känslighet, trötthet, sömnproblem, buksmärtor och huvudvärk.

Hur en utredning genomförs, i korta drag

Diagnostiseringen av Aspergers syndrom utförs i två steg. Först får föräldrar och lärare fylla i frågeformulär som sedan kan användas som underlag för bedömning om ett barn kan ha detta syndrom. Andra steget i diagnosticering är att kliniker med erfarenhet av att undersöka beteenden och färdigheter med störningar i utvecklingen. Här används då olika kriterier som ger en klar beskrivning av syndromet, anser Attwood (1998).

I andra delen av bedömningen undersöks mer specifika aspekter av de sociala, kognitiva, motoriska och språkliga förmågor, samt kvalitativa aspekter av barns intressen. Här

genomförs eventuellt psykologiska tester. Rapporter och samtal med föräldrar, lärare och logopedier ger en helhetssyn på barnets utvecklingshistoria och beteende. Attwood (1998) menar att det samtidigt måste understrykas att det sällan är barn som uppvisar störningar inom alla punkterna. Pedagogen måste komma ihåg att varje barn är en egen individ och har sin speciella sammansättning av uttrycksformer inom olika områden.

När det görs en utredning på någon som misstänks ha ADHD är det en process där det utförs olika moment för att ta reda på barnets sätt att fungera vid olika tillfällen, faser under uppväxten och i olika situationer och miljöer, beskriver Duvner (1998), denna del kallas *Anamnes*. Här berättar även föräldrar, barnet själv, och lärare. Andra delen av utredningen kallas *Testning* där barnets förmågor testas. Eftersom koncentration är en brist hos de med ADHD testas motorik, perception, kognition, minne, språk och skolförmågor som matematik, läsning och skrivning. Ytterligare i förloppet är *Medicinsk utredning* som då består av kroppslig undersökning där personen blir undersökt för att se eller utesluta neurologiska avvikelser eller andra tecken på sjukdomar, missbildningar eller utvecklingsavvikelser.

Sociokulturellt perspektiv

Vi anser att den sociokulturella perspektivet är det perspektiv som passar bäst in i vår undersökning med tanke på vårt syfte, se om det är möjligt för barn med neuropsykiatriska diagnoser att gå i en vanlig klass. Vi anser att dessa elever skulle må bäst av att bli inkluderade i den vanliga skolan, om det finns rätt förutsättningar. Det är till stor del i skolan barnet formas till den man är och får lära sig att ta del av sociala regler och normer. Alla människor behöver lära sig att anpassa sig efter varandra och sin omgivning, oberoende av vem man är och respektera våra olikheter och istället se olikheterna som en tillgång samt en resurs.

För att kunna binda vårt syfte till det sociokulturella perspektivet tänker vi att barn med neuropsykiatriska diagnoser behöver stöd av personer runt omkring i större grad än andra. Den sociokulturella teori som Dysthe (2003) redogör för utifrån Vygotskijs begrepp ”den närmaste utvecklingszonen”, bygger på att en person lär av någon annan som har kommit lite längre i utvecklingen, t.ex en klasskamrat, syskon eller vän.

Den sociokulturella perspektivet skapas genom kommunikation, och våra sätt att kommunicera, tänka, uppfatta verkligheten och bete oss är formade av sociala och kulturella erfarenheter, hävdar Säljö (2000). Hur vi beter oss, hur vi uppfattar verkligheten kan enligt Säljö inte förklaras med hänvisningar till insikter eller genetiskt programmerade beteenden.

Några forskare som poängterade att gemenskap och samverkan är viktigt för människans utveckling och lärande var bland annat John Dewey, George Herbert Mead och Lev S. Vygotskij, enligt Dysthe (2003). Dysthe åsyftar att lärande har med relationer att göra, lärande sker genom deltagande och genom deltagarnas samspel. ”Det är genom att lyssna, härma, samtala och samverka med andra som barnet får del av kunskaper och färdigheter” (s.48), vad som anses vara intressant och värdefullt i just den kulturen. En utgångspunkt för det sociokulturella perspektivet innebär att man intresserar sig för hur individer och grupper tillägnar sig och utnyttjar fysiska och kognitiva resurser. Fokuset ligger på samspelet mellan individ och kollektiv, konstaterade Säljö (2000).

Inom den sociokulturella perspektivet är språket ett viktigt verktyg, som fungerar som ett kulturellt redskap. Det är tack vare språket som de sociokulturella resurserna förs vidare till eftervärlden, poängterade Dysthe (2003).

Ur ett socialpedagogiskt perspektiv ses lärandet som ett socialt samspel som övas i sociokulturella gemenskaper, vilket kan vara i vardagliga aktiviteter inom familjen, skolan eller fritiden, poängterar Hjärne och Mäkitalo i Molin (2008).

Dysthe (2003) tydliggjorde att den sociokulturella traditionen även kallas för sociohistorisk eller kulturhistorisk vilket syftar på att kunskapen är beroende av den kultur den är en del av. Säljö (2000) menar att inom det sociokulturella perspektivet ses redskap eller verktyg som resurser, både fysiska och språkliga verktygen. Människan har på grund av sin skröplighet utvecklat redskap för att kunna hantera vardagen. Säljö fortsätter att de olika hjälpmedel människan uppfunnit har hjälpt oss bortom gränserna våra medfödda förutsättningar sätter upp. Säljö betonar att genom att samspela med andra människor kan vi utnyttja de begränsningar vi fått som enskilda individer, och på så sätt nå andra resultat.

Med tanke på det sociokulturella perspektivets betoning på samhörigheten mellan sociala tillämpningar, fysiska redskap och intellektualitet är det naturligt att se lärande som något som är inbyggt i samhället. Människan kan inte undvika att lära, betonar Säljö (2000). De erfarenheter som människor får av sitt lärande tar de med sig hela livet.

Säljö (2000) ”Skola och utbildning är den socialt organiserade utvecklingszon som samhället erbjuder. Det är här människor med skiftande bakgrund och skiftande förutsättningar möter och skall tillgodogöra sig delar av den kunskapssyn som utvecklats” (s.249). Kognitiva perspektivet har sin tyngdpunkt på den enskilda människans rationella förmåga att skaffa sig kunskap genom att förstå och skapa begrepp, hävdar Dysthe (2003).

Skillanderna mellan det kognitiva perspektivet och det sociokulturella perspektivet är i stort att det sociokulturella perspektivet bygger på att kunskap skapas genom samarbete och inte primärt genom individuella processer som genomsyrar det kognitiva perspektivet, tydliggör Dysthe (2003), hon lägger vikt vid att det individuella lärandet och det sociala lärandet kompletterar varandra, och att båda synsätten borde finnas i skolundervisningen.

Metod

Vi har valt att använda oss utav kvalitativa intervjuer i vår undersökning. Det är den metoden vi anser ger oss bästa resultat med hänsyn till våra frågeställningar och syfte. Under en intervju skapas en diskussion/dialog som är viktig för att man på bästa sätt ska tolka varandra rätt, så att inga missuppfattningar bildas. Frågeställningarna är stora och det skulle bli ytterst svårt att skriva enkätfrågor som besvarar allt det vi vill veta, enkäten skulle bli mycket lång och tidskrävande att fylla i för de tillfrågade, vilket troligtvis resulterar i att enkäterna inte kommer fyllas i och vi kommer få ett litet underlag för undersökningen.

Vi har valt att intervjua 4 st pedagoger och 2 st föräldrar, för att få djupare infallsvinklar och förståelse för hur de arbetar/samspekar med dessa barn. Vi vill se om pedagogernas svar överensstämde med föräldrarna, få reda på om föräldrarna och pedagogerna har samma syn på barn med ADHD och Aspergers syndrom och vad som kanske skiljer sig åt. Merriam (1994) framhåller att intervjuer är den vanligaste metoden när det gäller att få fram de kvalitativa data som behövs för att skapa en förståelse av företeelsen som studeras. Våra svar kommer att bli djupare och mer ingående om vi använder oss av intervju än av enkäter. Enkäternas svar ger inte lika mycket utrymme för tolkning som påverkar validiteten, men vi anser att intervjuer är det som ger det rimligaste resultaten. Merriam (1994) påpekar att genom att titta i tidigare uppsatser kan man få en vägledning till böcker och artiklar, få idéer kring hur frågeställningen kan specificeras. De tidigare gjorda uppsatserna kan hjälpa till vid valet av datainsamlingsmetoder. Efter att ha läst andras c-uppsatser från tidigare år ansåg vi att intervjuer var det bästa alternativet.

Resultatet i rapporten skall vara ett kvalitativt resultat, därför lämpar sig intervjuer bättre till området. Då vi inte har tillräcklig utbildning inom enkätarbete för att på ett bra sätt kunna tolka och analysera resultaten. Merriam (1994) framhåller att forskaren är det viktigaste instrumentet för insamling och analys av information och måste därför besitta vissa kvalifikationer för att genomföra en bra undersökning.

Intervjupersoner

Intervjupersonerna som vi valt ut är fyra pedagoger inom skolbarnomsorgen samt två föräldrar till barn med neuropsykiatriska diagnoser. De intervjuade är mellan 30-60 år. Anledningen till att vi valt att intervjua två lärare, två fritidspedagoger och två föräldrar är för att vi ville se om svaren skulle bli de samma, eller om de skulle skilja sig mycket åt. Vi ville få en inblick i pedagogernas svar och åsikter samt om de överensstämde med föräldrarnas. De elever som intervjupersonerna har haft daglig kontakt med i verksamheten finns inom samma kommun. Pedagogerna arbetar i årskurs 1-3 samt i fritidsverksamhet. Fritidspedagogen vill vi ha med för att vi själva kommer arbeta på fritids och för att mycket av det sociala arbetet övas och utvärderas på fritids. Merriam (1994) nämner att det alltid måste göra någon form av urvalsmetod, eftersom det är omöjligt att intervjua alla, observera allt och samla in allt relevant material.

Under tiden vi bokade de olika intervjutillfällena berättade vi vad intervjusyftet var, bland annat genom missivbrev. Kvale (1997) beskriver att när man genomför intervjuer kan man

innan man börjar förklara syftet, ställa direkta frågor samt ställa kringgående/indirekta frågor och förklara syftet först efteråt.

Vi har gjort frågor som är specificerade efter deras profession för att de intervjuade lättare ska kunna svara utifrån deras aspekt, alla frågorna utgår från vårt syfte med dess frågeställningar så frågorna är ändå snarlika varandra men med små avvikelser. Frågor till föräldrarna är något mer specificerade för att det skulle bli lättare att förstå och besvara frågorna för någon som inte har till vana att ställa upp i intervjuer.

Våra tidigare kunskaper och erfarenheter av att intervjua är ganska liten, under studietiden på högskolan har vi genomfört intervjuer med barn och vuxna, men för att bli duktig krävs det mycket träning och erfarenhet. När alla intervjufrågor var klara intervjuade vi varandra för att känna hur det kändes att bli intervjuad och resonerade kring frågornas formulering. Vi vill att frågorna skulle kännas inbjudande att besvara och inte stötande eller krångligt formulerade.

Några av de intervjuade hade lättare än andra för att svara och prata kring frågorna. Det är lättare att genomföra intervjuer där personerna svarar utförligt, samtidigt som det lätt blir att samtalet glider från ämnet lite och måste styra upp diskussionen tillbaka till frågan. Det är viktigt att verkligen lyssna på den intervjuade för att kunna höra om man får svar på sin fråga och möjligtvis be dem motivera sig och förtydliga sitt svar. De intervjuade personerna uppfattade och såg frågorna ur olika synvinklar vilket resulterade i vissa skillnader mellan svaren. Merriam (1994) framhåller att för att en intervju ska bli framgångsrik måste samspelet mellan intervjuare och respondent vara bra, vilket påverkas av forskarens förmåga att ställa frågor.

Aspekter

Enligt Merriam (1994) är frågor som rör validitet, reliabilitet och etik viktiga, oavsett vilken form av forskning man använder sig utav. Hon ser det som att alla forskare vill kunna bidra med trovärdiga och pålitliga kunskaper. Vilket också är vår avsikt i vår undersökning därför kommer det lyftas fram citeringar från intervjupersonernas svar i diskussionen.

Intervjufrågorna vi ställde till respondenterna var öppna för att vi skulle kunna föra en typ av dialog med den tillfrågade samt att de inte skulle ha möjlighet att svara bara ja eller nej. Under sammanställningen av frågorna tog vi hjälp av vetenskapliga verk och metodlitteratur. Våra intervjufrågor hade sin utgångspunkt i vårt syfte med de två frågeställningarna.

Intervjupersonerna är anonyma i uppsatsen om de inte tydligt sagt att dem vill vara offentliga. Uppsatsen behandlar inte uppgifter kring barnen som individer, utan bara hur pedagoger och föräldrar arbetar med dem i den gemensamma verksamheten eller hemmet. Inför intervjuerna arbetade vi mycket med intervjufrågorna för att de inte ska bli stötande eller uppfattas fel av den intervjuade. Våra egna åsikter är inte relevanta i intervjun och får därför inte uppfattas av den intervjuade och på så vis styra dess svar.

Databearbetning

Hermeneutiken betyder tolkningslära och handlar om sättet att tolka och reflektera kring händelser och information. Egenskaper som påverkar oss i vår analys av situationer menar Thurén (2007). När vi ska tolka och analysera informationen från intervjuerna kommer våra egna minnen och erfarenheter att styra vår tolkning av materialet. Genom att vi är två personer kan vi reflektera tillsammans för att kunna komma fram till vilken tolkning som är mest trovärd. Det finns både för- och nackdelar med att uppfatta information på olika sätt. Det kan vara komplicerat att enas om en gemensam analys vid skilda åsikter, samtidigt som det är utvecklande att se på resultatet från olika synvinklar.

Intervjuerna genomfördes och spelades in, därefter satte vi oss och transkriberade dem ordagrant, för att det skulle bli lättare att leta upp information och svar. Under transkriberingen tillade vi inga tolkningar utan utskriften blev kopior av samtalen. Det vi däremot gjorde var att ta bort skratt eller suckar, vi tog även bort talord som till exempel "liksom", "asså" eller "typ" för att det ska bli en mer lättläst text.

Vi läste igenom alla intervjuerna och började sedan tillsammans att kategorisera upp alltihop i olika aspekter för att få en struktur på arbetet. Efter det satte vi oss och analyserade svaren vi fått fram. Efter att ha analyserat och diskuterat kring svaren fick vi kategorisera upp det igen i utifrån de intervjuades yrke. Under kategoriseringen letade vi efter återkommande teman eller aspekter som sedan bildade strukturen i vår uppsats. Intervjusvaren var utförliga och till stor hjälp i vår undersökning, vi sorterade ut den mest relevanta informationen, som besvarade våra intervjufrågor och vi valde bort den information som inte var relevant för vår undersökning då att den inte alls kunde kopplas till vårt ämne. Det uppstod nya aspekter under intervjuerna och dessa har vi lagt som underrubriker under våra huvudfrågor i diskussionen.

Resultatredovisning och diskussion

I diskussionen kommer vi att använda oss av de huvudsakliga resultaten från intervjuerna. Samt behandla frågeställningarna. Kommande citat i arbetet är hämtade ur våra intervjuer med pedagoger och föräldrar.

Hur stödjer pedagogen elever med neuropsykiatriska diagnoser i skolår 1-3?

En av föräldrarna nämnde att läraren kunde anpassa de skriftliga uppgifterna. Antingen genom att ha tydliga punkter så eleven vet vad den skall göra och i vilken ordning. Även att de skriftliga uppgifterna hade en likande struktur varje gång, så eleven inte behövde lägga ner energi och tid på att tolka den utan lätt kan förstå vad uppgiften är. Föräldern ansåg att mycket hjälp fanns i lärarens sätt att utforma skoluppgifter.

Förälder A ”Det finns enklare skrift, det finns kortare uppgifter, stora grupparbeten på 10 punkter kanske kan kortas ner till fem punkter, så hjälpmedel är ju mest arbetet och så.”

Pedagogerna stödjer även dessa elever genom att anpassa klassrummen, beroende på sin barngrupp utformar de miljön så den skall passa just den barngruppen genom att till exempel inte ha för mycket på väggarna eller att ha grupsammansättningen av bänkar på ett visst sätt. Både lärare och fritidspedagoger använder sig av olika hjälpmedel för att de på bästa sätt ska kunna hjälpa sina elever att klara sin skolgång så bra som möjligt. Tre av de största hjälpmedlen är habiliteringen, elevhälsoteamet och den nära kontakten till föräldrarna. Resurserna på skolorna fungerar olika, den ena skolan hade mer resurser som stöd i sitt arbete än vad den andra skolan har tillgång till. De tillfällen resurser finns är dem till stort stöd för läraren och de elever som behöver extra stöd.

Ahlberg (2007) betonar att den svenska skolans ideologi i grunden vilar på människors lika värde. Specialpedagogiken skall ge skolan det stöd som behövs för att kunna möta hela variationen av elevers olikheter. Molin (2004) skriver om att inkluderingen i samhället har blivit bättre under de senaste åren, men undrar om den verkligen är tillräckligt bra.

Inkludering beskriver Molin (2004) som en rättighet i delaktighet för alla, exempelvis i kultur och utbildning, alla har rätt till undervisning tillsammans i en gemensam skola. Delaktighet berör frågor om tillhörighet och identitet och upplevelsen berättar något om vem man är i samspel med sin omgivning.

Hjälpmedel

Det finns många olika hjälpmedel att tillgå, både för föräldrar och pedagoger. En av dem största hjälpmedlen är habiliteringen som finns till stöd för både hemmet och skolgången. Föräldrarna tyckte att habiliteringen var till stor hjälp för dem själva och även för pedagogerna i skolan, habiliteringen hjälper även till med kommunikationen mellan pedagogerna och föräldrar, och ser hela tiden till elevens bästa och klassen i helhet. Till föräldrarna kan habiliteringen erbjuda bland annat praktiskt material och till pedagogerna ger

de tips och förslag på arbetssätt som underlättar för läraren i sitt arbete med eleverna. Föräldrarna uppskattar det stöd de får från psykologer, talpedagoger och övriga personal på skolan och habiliteringen.

Förälder B ”Det finns genom habiliteringen, har dom olika grejer som de kan ta till och stötta med, både material och sig själva, och komma med coachande för skolpersonalen, skolan.”

Förälder B ”Har jag ett barn med diagnos så får jag automatiskt hjälp utav habiliteringen, jag kan alltså tala om att de måste hjälpa till så att de kommer ut och stöttar lärarna. Vilket innebär att dom får en massa tips som gör det lättare i klassrummet. Och jag får en massa tips.”

Lärarna tar upp att hjälpmedel för dessa barn i skolan kan vara praktiskt material, till exempel klossar och kulor eller låtsaspengar. En av lärarna anser att praktiskt material stödjer elever i undervisningen. Där olika föremål hjälper barnen att se storlek, mängd och antal, alla barn oavsett diagnos eller svårigheter kan behöva föremål för att lättare lösa uppgifter. Stödgrupper är något som kan underlätta skolgången, då eleven får möjlighet att sitta lite avskilt där det är tyst och lugnt vilket ökar dess koncentration.

Under intervjuerna frågade vi pedagogerna om deras samarbete med exempelvis elevhälsoteam. De berättade då för oss om att specialpedagogen är med under barnets utredningsförlopp, hon skriver åtgärdsprogram och hjälper till att ta fram material. Vid en annan intervju med en lärare från en annan skola tillade hon att det finns en speciallärare som arbetar i hela området, specialläraren deltar även vid elevvårdskonferenser. Men att denna speciellärare finns till för hela kommunen och inte specifikt för just deras skola och att specialpedagogens timmar då blir få på varje skola. De tillfällen pedagogerna har möjlighet att diskutera med specialpedagogen är till stort stöd för dem i sitt arbete. Tideman (2000) framhåller att på grund av de kraftiga nedskärningarna minskar specialpedagogiska insatser i grundskolan. Kommunerna har inte råd med båda, så eleverna placeras in i särskola istället.

Det är viktigt med rutiner och struktur både i skolan och i hemmet. Alla våra intervjuade svarade att dessa elever behöver struktur, ramar och tydlighet vilket alla elever mer eller mindre är i behov av. Det är viktigt att man följer den arbetsgång man sagt att man ska, att man inte flyttar runt i schemat och att man håller saker som man lovat. En fritidspedagog nämnde att de använde sig av ett rullande schema som barnen själva varit med och skapat, på så sätt vet eleverna alltid vad som kommer hända. Schemat är bra för alla involverade i skolan, både personal och elever.

Lärare A ” de flesta av de här barnen behöver struktur, ramar och tydlighet.

Fritidspedagog B ”Rullande schema som barnen själva varit med och skapat.”

Gillberg & Ehlers (2004) menar att personer med Aspergers syndrom brukar ofta tidigt utveckla behov av rutiner. ”En till synes banal förändring i vardagsrutinen skapar en så stor oreda i personens tankevärld att ingenting blir gjort” (s 12), om pedagogen har detta i åtanke vid planering av undervisningen blir det också ett hjälpmedel, både för barnet med Aspergers syndrom och underlättar även för resten av gruppen.

Enligt både fritidspedagoger och lärare skiljer sig metoderna inte så mycket åt. Fritidspedagoger tyckte att diagnos är oväsentligt och de flesta tyckte att man ska utgå från individen. Det är viktigt som skolpersonal att ha tydliga rutiner och att hålla löften. Genom habiliteringen får pedagogerna förslag på olika arbetssätt och hjälpmedel, dessa tips och

hjälpmedel tycker lärarna fungerar bra på hela barngruppen. En av lärarna hävdade att det som fungerar för elever med särskilt stöd underlättar för alla elever.

Habiliteringen

Efter det att en utredning gjorts får föräldrarna och barnet träffa personal från habiliteringen för att komma överens om mål som skall sättas upp, vad som ska förbättras och förändras inom olika områden. Några exempel på mål är barnets välbefinnande och hälsa, barnets utveckling och möjligheter till att klara vardagsaktiviteter. Vad som mer kan ingå i målen är att barnet tillsammans med föräldrar öka samspelet mellan barnet själv och omgivningen. Även att familjen skall stödja barnet. Målen skrivs ned av habiliteringens personal, där det även nämns vad som skall göras av vem. Habiliteringen är ett stöd för familjen, skolan och barnet. De kan ställa upp med material och idéer till de inblandade samt stå till tjänst med kuratorer.

Habiliteringen kan ställa upp med:

- Till föräldrar och andra i närmiljön om hur de kan stödja barnet i vardagen och skolan tillagt och tillhör inte originellt.
- Utredningar som förklarar varför det är svårt att få vardagen att fungera
- Olika former av träning, för att undvika försämring eller förbättra barnets rörlighet, styrka, självständighet, kommunikation och samspel e.t.c
- Information till föräldrar, barn och andra om funktionsnedsättningen och hur den kan påverka barnet, nu och i framtiden
- Vägledning till föräldrar och andra i närmiljön om hur de kan stödja barnet
- Olika sätt att få vardagen att fungera, genom anpassning av barnets miljö eller genom kompensering hjälpmedel
- Samtalsstöd till föräldrar, barn och ungdomar
- Information om samhällets stöd och service.

Källa: <http://www.vgregion.se/habiliteringen>
PDF fil om Barn och ungdomshabiliteringen

För de barn med Aspergers syndrom lyfter Tideman (2000) fram att de sociala relationer barnen har utanför familjekretsen är sparsamma. Särskilt föräldrar till barn i tonåren anger avsaknad av kamrater och de fåtaliga kompisrelationerna som ett av barnens största problem.

Av denna anledning behöver habiliteringen och familjen vara väl medvetna om att några större miljöombyten för ett barn med Aspergers syndrom kan skapa stora problem. Miljöombyten är viktigt för deras utveckling och bör finnas i deras vardag, men med hänsyn till deras välbefinnande.

Elevhälsoteam

Elevhälsan som finns i kommunen består bland annat av berörda pedagoger, kurator, psykolog, skolsköterska, och rektor. Psykologen på en av skolorna gör även lite utredningar, tillsammans med talpedagogen tar de fram handlingsplaner och åtgärdsprogram för barn i

behov av stöd. Vid behov finns också talpedagog och skolläkare. Till dessa möten kan man anmäla sig om man vill komma för att få stöd, där är även föräldrar välkomna.

I kommunen finns något som de kallar för PPR (Psykologisk och Pedagogisk Rådgivning). PPR är en central resursenhet för skola och barnomsorg som består av olika pedagoger, psykologer, specialpedagog, talpedagog, samordnare för särskolan och personer från Trollhättans samverk. På hemsidan profilerar de sig som att utifrån ”våra olika kompetenser ska vi utreda, kartlägga barns behov och därefter ge råd, stöd och handledning till personal och vårdnadshavare”.

Kort sagt är elevhälsoteamet en hjälp för eleverna i skolan, de står till tjänst med möten, ser till att eleverna mår bra och barn med särskilda behov prioriteras. De som är insatta i elevhälsoteamet ser vad som händer i skolan för alla barn.

Medicinering

En av föräldrarna var mycket positivt inställd till medicineringen som dottern använder. Familjen kan märka stor skillnad på när hon hade tagit medicinen och inte. Hon blir lugnare och kan koncentrera sig på det hon skall göra. Föräldern tyckte däremot inte att den alltid var nödvändig, utan mest de timmarna hon var i skolan eller möjligtvis gjorde läxor. På kvällarna och på lediga dagar har hon inget behov av den.

Förälder A ”Med medicineringen så lyfter man pennan och gör det man ska göra, kanske inte till hela arbetet men kanske till två delar vilket det innan kanske bara blev en eller ingen tidigare.”

Medicineringen för barn med ADHD påverkar uppmärksamhetsstörningen, koncentrationsförmågan och impulsiviteten till det positiva samt de psykosociala följdproblemen blir behandlade. Utöver de centralstimulerande medel som finns används även antidepressiva läkemedel. Omega 3 och 6 har även visat sig påverka uppmärksamhet, koncentration och minne. I vissa fall finns en rädsla kring medicinering då det kan antas öka risken för fortsatt missbruk. Aktuell vetenskaplig genomgång av studier visar att behandling med centralstimulerandemedel inte ökar risken för framtida missbruk utan kan minska risken för framtida missbruk av narkotika (Socialstyrelsen, 2002). Medan Honos-Webb (2008) menar att användandet av dessa läkemedel innehållande Metylfenidat är beroendeframkallande – vilket ökar risken för framtida missbruk.

Honos-Webb (2008) nämner att i både skolan och inom psykiatrin används medicinering för att dämpa ADHD symtomen. Med hjälp av medicinering kan symtomen mildras och de med ADHD har lättare för att sitta still och koncentrera sig under längre stunder. Om det sätts in läkemedel kan närstående och lärare se resultat förhållandevis fort, snabbare än om det bara sätts in terapi. Socialstyrelsen (2002) menar att utöver medicinering kan psykoterapi ses som en behandlingsmetod. Sociala färdigheter kan förbättras genom terapi.

Utöver de positiva effekter medicinering ger, finns det ingen forskning som visar den långsiktiga effekterna. Kända kortsiktiga biverkningarna är sådant som huvudvärk och magbesvär. Långsiktiga biverkningar finns inte visade än, men man vet att preparaten kan hämma den fysiska, psykiska och emotionella utvecklingen, hävdar Socialstyrelsen (2002).

Vi har inte kommit i kontakt med några fakta om medicinering för de personer som har fått diagnosen Aspergers syndrom.

Resurser

Både fritidspedagoger och förskolelärare finns med som resurser i klasserna. Pedagogerna omfördelar resurserna vid behov, låter till exempel fritidspedagogen som är mer utbildad inom social kompetens ta hand om kamratstärkande övningar.

Lärare B ”Resurser behöver man ha mycket mer, men det tror jag alla säger när man frågar.”

Fritidspedagog A ”Jag har fått möjlighet att göra lite kamratstärkandeövningar och sådant. Man ser att det ger väldigt mycket för stabiliteten i barngruppen att man då verkligen kan fånga upp alla barnen samtidigt och då framför allt kan då någon som behöver det här med sociala regler och på det sättet.”

Enligt Allmänna råd (2007) är det viktigt vid resursfördelning att ta hänsyn till faktorer som områdets sociala karaktär, personalens kompetens och antal barn i behov av särskilt stöd samt barngruppens storlek.

Vi uppfattade det som att förhållandet mellan fritidspedagog och lärare kan se olika ut, mellan en del fungerar samarbetet bra och mellan andra finns det nästan ingen kommunikation över huvud taget. När kommunikationen inte fungerar eller är dålig drabbas eleverna och de får inte allt det stöd som de hade kunnat få. Förskoleläraren följer ibland med upp i förstaklass för att eleverna ska känna trygghet i början av skolgången.

Som föräldrar tycker de att det är svårt att se resurserna eftersom de inte själva är med i verksamheten. Det diskuteras inte mycket mellan pedagoger och föräldrar hur resurserna ser ut på skolan och vilka som berör deras barn. Föräldern menade på att hon skulle kunna följa med barnet till skolan, men att det inte var så populärt från barnets sida, att ha mamma med sig i skolan tyckte barnet var generande. En av de resurser som de visste fanns och som de tyckte var ett stort stöd för sitt barn var klasskamraterna. Klasskamraterna förstår och stöttar varandra vilket gör att barnet kommer så bra in i gruppen och känner sig accepterad för den han är.

Förälder A ”Det är så svårt att se vilka resurser som finns när man inte är med i skolan.”

Förälder A ”Alltså hinna med de barnen som ligger lite efter, så jag tycker att helklasser/stödgrupper är A och O för alla barn. Alla barn hamnar alltid någon gång lite efter och behöver extra stöd, alla kan inte allt. Utan någon gång behöver man lite extra stöd. Och då tycker jag det ska finnas utrymme för att man ska kunna göra just det.”

Förälder B ”små stödgrupper rent generellt kan få dom mer, att lugnare miljö gör att de kan lättare att vara observanta, lugnet som kan bli en trygghet. Jag ser att det är bra.”

Lärare A ” Vissa behöver gå ifrån mer andra behöver gå ifrån mindre. Vi har inget som vi kallar för stödgrupper.”

Användandet av stödgrupper i skolan verkar användas vid behov. Fungerar det bra använder pedagogerna inte stödgrupper utan sätter in det om det skulle uppstå situationer där det behövs. Föräldrar tycker stödgrupper är ett bra hjälpmedel i undervisningen, som underlättar för alla eleverna i klassen. Atterström & Persson (2000) argumenterade för organisatoriska lösningar, som till exempel flexibla elevgrupperingar. Det skulle ge undervisningen goda

förutsättningar och en sammanhållen verksamhet. Lärarna och fritidspedagogerna anser att elevhälsoteamet är ett stort stöd, en liten grupp pedagoger samlas och diskuterar situationer och får hjälp och rådgivning.

En av lärarna använde sig utav halvklass. Vilket innebär att hälften av klassen går på förmiddagen och andra hälften går på eftermiddagen. Tack vare att hon har möjlighet att använda sig utav halvklass så anser läraren att det är lättare att hinna med varje barn och ge alla elever så gott som all den tid de behöver. Gruppen blir mindre och en bättre arbetsmiljö för alla.

Lärare B ” Jag har halvklass, Det är jättebra. Jag tror inte det hade gått annars.”

Denna lärare anser sig ha flera stycken elever med svårigheter av olika slag och att det var bra att hon kunde dela upp eleverna och inte ha alla på en gång. Genom halvklass så blir inga elever exkluderade ur barngruppen, alla barn oavsett svårigheter, blir då inkluderade i den vanliga klassen och behöver inte känna sig utanför eller utpekad. Vi tycker att detta är en bra lösning som grundar sig på inkludering istället för segregering av vissa elever, då läraren har flera barn med svårigheter i sin nuvarande klass.

Tideman (2000) beskriver att hur barn med svårigheter blir bemötta påverkas av många olika faktorer. Vissa barn behöver särskilt stöd under vissa perioder, men alla barn behöver stöd någon gång under skoltiden. Att ett barn behöver mer stöd än andra kan vara tillfälligt eller mer varaktigt. Resurser, tillgång på kompetent personal och personal med rätt kunskaper om funktionshinder och de problem som eleverna har kan komplicera eller underlätta för eleverna med behov av stöd. Tideman anser därför att en god skola är en skola där elever med svårigheter kan gå och ha sin självkänsla i behåll.

Föräldrar tycker att en diagnos är viktig därför att barnen då kan få hjälp och stöttning i större utsträckning. De ansåg att om barnet inte har någon diagnos så försvåras stöttningen och det kan då vara svårt att få den hjälp som man behöver, men har barnet en diagnos så får föräldrarna och pedagogerna automatiskt mer stöttning och hjälp.

Styrdokument

De flesta använder sig av styrdokumentet i sitt arbete. En lärare tyckte inte att de förenklade arbetet med dessa elever och en annan lärare tyckte att de nationella proven hjälper henne att få koll på var de ligger. En fritidspedagog ansåg sig inte använda styrdokumentet så mycket i sitt arbete medan en annan fritidspedagog använde sig av både LPO, allmänna råd för fritidshem och av MRP (kommunens mål och resursplan).

Lärare A ”Jag har inte uppfattat läroplanen som ett stöd med dom barnen.”

Lärare B ”Jag måste ju följa dem, men jag skall väl också säga erkänna att det är nog inte förrän de sista fem åren som har fattat vad det innebär det här. Det är bra det här med nationella proven. De [barnen och föräldrarna] blir mer medvetna om det, man kanske tar tag i det lite tidigare, för ju tidigare desto bättre”

Fritidspedagog A ”I skolan kan inte jag säga att jag arbetar till punkt och pricka efter styrdokumentet.”

Fritidspedagog B ”De är ju vårt uppdrag, de är de som vi ska jobba efter. Dom är viktiga. Vi använder, LPO 94, allmänna råd för fritids och MPR (mål och resursplan) kommunens mål och resursplan.”

Vi har själva granskat läroplanen (LPO94) kunde vi hålla med lärare 1 om att läroplanen inte gav det stöd som önskas. Den understryker hur viktigt det är att anpassa undervisningen efter var och varje elevs förutsättningar och behov, men den ger inga konkreta förslag eller tips på hur detta bör ske. Är man en nyutbildad lärare kan det kännas tungt att på egen hand komma fram till en fungerande och utvecklande undervisning. Det är här viktigt att man utnyttjar de resurser som finns och att tar hjälp av varandra inom arbetslaget.

Enligt läroplanen LPO 94 (2006) skall undervisningen anpassas efter elevernas olika behov, som lärare måste man se till sin barngrupp och anpassa skolgången efter barnens behov. På grund av det kan inte undervisningen utformas lika för alla. Som pedagog måste man anpassa undervisningen så att alla elever har en chans att uppnå målen och förhoppningsvis inte behöver förflyttas till särskolan.

LPO 94 (2006) konstaterar att alla ska ha en chans till en likvärdig utbildning där det punktas upp att läraren behöver tänka på att:

- Undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov.
- Den skall med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling.
- Hänsyn skall tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla (s.4).

Alla elever är unika, lika så deras egenskaper. Elever med samma diagnos har olika individualiteter och kan ha egenskaper och kunskaper som en annan elev inte kan. Alla elever är olika och borde därför få gå i en gemensam skola där de kan lära av varandra.

Skolan skall sträva efter att varje elev

- utvecklar nyfikenhet och lust att lära
- utvecklar sitt eget sätt att lära
- utvecklar tillit till sin egen förmåga
- känner trygghet och lär sig att ta hänsyn och visa respekt i samspel med andra (s.9)

Allmänna råd (2007) menar att ”personalen har många möjligheter att lyfta fram och tillsammans med barnen hantera och diskutera att människor är olika. I en miljö där olikheter ses som något naturligt och självklart ges barnen möjlighet att utveckla förståelse och tolerans för olika sätt att tänka och vara” (s. 25-26).

I Allmänna råd och kommentarer (2006) anser de att likabehandlingsplanen finns som stöd för att främja barnens lika rättigheter i skolan och för att förebygga diskriminering, trakasserier och/eller annan kränkande behandling. Varje verksamhet i barnomsorgen skall organiseras och vara utformad på ett sätt som främjar likabehandling, goda relationer och trygga miljöer.

Vilka svårigheter finns det för pedagoger att ge det stöd elever med neuropsykiatriska diagnoser behöver?

Ett återkommande svar bland de intervjuade är att tiden ständigt saknas, vilket kan göra det svårt för pedagogerna att ge alla elever lika mycket tid så att de uppnår målen. Båda lärarna använder sig av halvklass vid vissa lektioner, vilket skapar tid åt både klassen och individerna. Andra tar sig tid från raster och ibland har man möjlighet att få in en pedagog till. Ahlberg (2007) menar att problematiken kring att alla elever har rätt till en likvärdig skolgång, men att dessa elever måste uppnå samma mål på samma tid vilket kan vara svårt att uppnå i vissa fall.

Lärare B "Man hinner inte. Tiden. Jag vet precis vad jag vill göra, men det finns inga möjligheter."

Det största problemet som alla pedagoger nämnde var tidsbristen, och att de känner sig otillräckliga. Det näst största problemet verkar vara gruppstorleken tillsammans med gruppsammansättningen. Både fritidspedagoger och lärare tycker barnantalet borde sänkas istället för att sätta in fler personal. Ytterligare påfrestningar som kan spela in är hur många med särskilda svårigheter det finns i barngruppen. Ett annat bekymmer som framkom är om samarbetet med läraren eller annan personal inte fungerar bra, skapas det osämja vilket kan göra barngruppen orolig.

På fritids tycker fritidspedagogerna att det är mycket lättare att få ihop barngruppen eftersom de är där varje dag, ser och vet de vad som händer. Det är inte lika lätt i skolan då fritidspedagogen finns i flera olika klasser och kan då inte veta allt som händer i alla de olika klasserna. Under de flesta intervjuer nämndes även bristen på de ekonomiska resurserna flertalet gånger.

Fritidspedagog A "På fritidshemmet är det mycket lättare att få ihop barngruppen eftersom jag är där varje dag."

Fritidspedagog B "Gruppstorleken och hur många problem det finns."

Vi uppfattade pedagogerna, som, att genom att sänka barnantalet i klasserna, istället för att öka antalet pedagoger, så blir villkoren bättre för möjligheten att inkludera alla barn i skolan. Att sätta in fler personal i klasserna och i skolan måste ändå varje pedagog veta var varje elev befinner sig och hur det gått för varje elev i klassen, vilket kan resultera i att varje elev får mindre tid och uppmärksamhet på grund av att man som pedagog måste fördela den över fler elever. Genom att ha färre tid för varje elev så tror vi att fler barn kommer exkluderas ur den vanliga skolan.

Samarbetet med föräldrar

Det var ingen av de intervjuade som inte tyckte att samarbetet mellan skolan och hemmet inte fungerat bra. Alla var nöjda över att kommunikationen fungerar bra.

Förälder A "Nu har det kommit de här nya åtgärdsprogrammen, vilket innebär att uppväger/uppfyller man inte de krav som behövs i ettan, tvåan och så här, så ska man göra ett åtgärdsprogram ihop med pedagoger. Då är vi själva med, då får vi veta vad de kan göra och vad vi kan göra, och vad de andra pedagogerna gör.

Lärare A "Vid åtgärdsprogram så finns ju föräldrarna alltid med av upprättande av ett åtgärdsprogram och är de dessutom utredda så är föräldrarna med från början, det är ett jätteviktigt samarbete och otroligt viktigt att det fungerar annars är det ju dubbelt jobbigt då."

Lärare B "Jag tror att det är bra, om man vill ha föräldrarna med sig, i alla fall var sjätte vecka, stämmer av lite. Jag känner att jag har bra kontakt med föräldrarna."

Det är till största delen vid hämtning och lämning som det finns möjlighet till dialog mellan personal och förälder. Det är en öppen kommunikation mellan skolan och hemmet, det kan ske via telefon, kontaktbok, mejl eller samtal innan och efter skolslut. En av lärarna underströk att vid åtgärdsprogram och vid utvecklingssamtal har föräldrarna möjlighet att påverka verksamheten, ha synpunkter och ge förslag. Under riktlinjer i LPO 94 (2006) står det att "alla som arbetar i skolan skall samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla skolans innehåll och verksamhet" (s. 14).

Förälder B "Vi har tätare kontakter, inte bara utvecklingssamtal en gång per termin. Vi har lätt att prata med läraren och skolledningen."

Fritidspedagog A "Vi har ju väldigt tät föräldrakontakt med en del barn, och på fritids gör vi ju så att om någonting har inträffat så ringer vi naturligtvis föräldrarna."

För att det ska fungera bra i skolan bör det finnas stöttning både från skolan och hemmet. Dialogen mellan hem och skola behöver fungera bra för elevens bästa. Habiliteringen har både kontakt med skolan och hemmet och finns till för att hjälpa och stötta samarbetet.

Skolmiljö

Några av pedagogerna säger under intervjuerna att inomhusmiljön kan anpassas efter barnens behov men att de från början inte är anpassade till de barn i behov av särskilt stöd. Pedagogerna anpassar klassrummet exempelvis genom att de har få saker på väggarna för att öka koncentrationen för eleverna. Genom att barnen i en av skolorna sitter i bänkar har de det som de behöver i sin bänk eller i närheten av sig. Om barnet har det som det behöver i sin närhet kan eventuellt spring i klassrummet försvinna, vilket öka koncentrationen för alla i gruppen och arbetsmiljön blir trevligare.

Lärare A "Har du en elev med speciella behov får du anpassa miljön därefter. Har jag en elev som inte klarar för mycket intryck så kan jag inte ha det såhär på väggarna, utan då får jag skala bort det som behövs, att man anpassar den fysiska miljön efter hand."

Lärare B ”Och den inre miljön, det man får ta hänsyn till där att man inte får ha för mycket på väggarna, det får inte gå runt i huvudet på dem, att man har ordning och strukturerat.”

Det är viktigt att det finns ett schema eller en återkommande dagordning som gör att eleverna vet vad som kommer hända under dagen. Rutiner hjälper pedagogerna och eleverna att få en mer organiserad miljö.

Förälder A ” Jag tycker det är ett bra klassrum. Jag menar, har du ett barn som ska lära sig så har man en skolbänk och böcker och grejer som man sitter och läser i och att de har rutiner. Rutiner är jätteviktigt för de här barnen med diagnoser, har man inte rutiner kan det bli allmänt kaos.”

Då LPO94 (2006) menar att alla inom skolan skall ”samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande” (s.12), för att alla elever, framför allt dessa elever i särskilt behov av stöd skall kunna nå målen och klara av att gå i den vanliga skolan.

Några av pedagogerna uttalade sig om att det finns för få grupprum för små grupper att sitta i, vilket gör att barn och lärare får vid smågrupper sitta i korridoren. Läroplanen (2006) tar upp att ”Kommunen bör anpassa gruppstorlek, personaltäthet och gruppsammansättning till barnens behov och säkerhet samt ta hänsyn till faktorer som lokaler och utemiljöns utformning” (s.17).

Fritidspedagog A ”Det som är svårt här när vi har så många olika grupper är lokalbegränsningen.”

Det framkommer att utomhusmiljön inte är anpassad efter dessa barn då det finns många skrymslen och vrår där det kan uppstå mobbning. En av lärarna talar om att det finns mycket vuxna ute under rasterna, vilket minskar konflikternas utbredning, det kan hjälpa både de diagnostiserade barnen att få vara med i lekar och aktiviteter, samt att alla barn blir sedda och bekräftade under rasten.

Fritidspedagog B ”Den yttre miljön är kanske inte jättebra. Sen skulle man kanske kunna önska lite mer lekredskap ute.”

Medan en förälder hade önskat att det funnits mer vuxna ute på gården under rasterna på den skolan där barnet går. Föräldern hävdade att om de funnits fler pedagoger ute under raster och skapat mer aktiviteter för barnen att vara med och engagera sig i så hade mobbningen minskat.

Förälder A ”Hade det funnit lite mer aktiviteter under rasten skulle det inte finnas lika mycket bus och sånt.”

Miljön och den närmaste omgivningen anser Brunt och Hansson (2005) kan skapa problem i vardagen i lika stor utsträckning som funktionshindret i sig kan göra. Om miljön och omgivningen inte är anpassad för dessa barn kan det skapa svårigheter, om barnens omgivning är stressande minskas koncentrationen för barnen.

Klassens acceptans

Även under denna aspekt samt under föräldrasamverkan är alla intervjuade överens. Enligt lärare, fritidspedagoger och föräldrar har det inte varit några större svårigheter för klasskamraterna att respektera varandra. Självklart kan det finnas situationer där acceptansen sjunker och irritation kan uppstå mellan klasskamrater, det är aldrig problemfritt i någon klass.

Fritidspedagog A ”I klasserna tycker jag ändå det fungerar bra, barnen har väldigt stor acceptans, oberoende av vad det är för problem som olika barn har. Dom är väldigt go'a med varandra.”

Skolan och fritidshem använder sig av kamratstärkandeövningar. Både skolpersonal och föräldrar tycker att allt blir lättare om barnet är accepterat för den person den är. Föräldrarna till barn med neuropsykiatriska diagnoser som vi intervjuade tyckte att deras barn blev väl accepterade av de andra barnen i skolan. De tyckte att klasskamraterna var en stor stöttning i skolan.

Lärare B ”Just nu, den gruppen jag har, dem är helt otroliga, de är jätte go'a mot varandra, här är verkligen ungar som betar sig på både det ena o det tredje sättet. Men de kan idag sitta stilla o lyssna, ta hänsyn till varandra.”

Föräldrarna hävdar att barn inte har förutfattade meningar utan möter världen med öppenhet och förståelse, det är synd att detta inte följer med oss upp i vuxen ålder. Eleverna i skolan tycks inte ha några större svårigheter med att respektera alla olika sorters barn i sin skola och klass, när respekten och samarbetet mellan eleverna fungerar så bra tycker vi det är självklart att alla elever borde få inkluderas i den vanliga skolan, oavsett svårigheter.

Förälder B ”Han är accepterad i klassen på alla sätt och vis. Jättebra faktiskt, han har kompisar, barn i den åldern, det fungerar jättebra och han får vara med.”

Atterström och Persson (2000) framhåller att olikheterna mellan barn- och ungdomar bör ses som tillgångar och inte brister. De menar att när barn och ungdomar får mötas i mångfald under kompetent ledning kan diskriminerande attityder motverkas.

Den ena av föräldrarna ansåg att det är de vuxnas beteende mot barnen som avgjorde och påverkade klasskamraternas bemötanden. Hundeide (2006) menar det är hur omsorgspersonalens tolkningar av barnets aktivitet är avgörande för hans eller hennes sätt att handla gentemot barnet, omsorgspersonens tolkning av barnets aktivitet är avgörande för hans eller hennes sätt att handla gentemot barnet, nämner Hundeide. Om de vuxna i omgivningen har en bra inställning och behandlar barnen utifrån deras förutsättningar på ett bra sätt tar barnen efter och behandlar varandra väl.

Förälder B ”Jag tror det beror till stor del hur de vuxna betar sig mot barnen som avgör vilket bemötande barnen ger varandra.”

Elevens eget ansvar

Här skiljer sig svaren lite åt. Fritidspedagogerna tycker att man som pedagog ska börja arbeta utifrån elevens nuvarande kunskaper och erfarenheter och ta det därifrån. De menar att eleven får lära sig att stå för sina val och handlingar. Lärarna tycker man får lära sig att träna successivt allt eftersom de växer upp och att ansvaret då mognar med tiden. De tycker också man ska ge alla tänkbara förutsättningar för att det ska fungera. Föräldrarna tycker inte ansvaret ligger så mycket hos barnet, utan på föräldrar och skolpersonal.

Förälder A "Har man en diagnos så kan man inte kräva så mycket ansvar, beroende på vad diagnosen innebär."

Förälder B "När de är sju år kan det inte vara mycket som är eget ansvar, utan det måste ju vara vuxna som leder dom."

Men eleven måste lära sig att kunna sitta still och lyssna, annars klarar inte läraren av sitt jobb. Ansvaret ligger hos de vuxna i samarbete med barnet. Hur mycket eget ansvar som bör läggas på dessa elever verkade föräldrarna och fritidspedagogerna inte ha samma åsikt om.

Lärare A "Har du en diagnos är det väldigt mycket skolan och de vuxna runt omkring ansvar som får se till att miljön och omgivningen ger dig bästa förutsättningar."

Lärare B "Man måste stötta dem, det måste man, och jag, man får se till att läxan kommer hem. Är det då en förälder som stöttar hemma så fungerar det bra."

Den ena fritidspedagogen tyckte alla var tvungna att ta ansvar för sina handlingar och ta konsekvenserna för sitt handlande. Medan föräldrarna påpekar att eleven inte alltid förstår vad han eller hon har gjort fel, t.ex. har sårat någon genom sin ärlighet. De eleverna menar oftast inte något illa med sin handling och det är viktigt att man då som pedagog förklarar på ett konkret och tydligt sätt vad som blev fel.

Fritidspedagog A "Man kan ju aldrig gå in och börja gapa och skrika och kräva att du ska ha makt över andra, det är något man får lära sig, att man får vara en del i gruppen och ta det därifrån."

Fritidspedagog B "Det har med åldern att göra, det är sådant man får tränas in i, att ta ansvar för sitt egna liv. Det måste man lära dem allt eftersom de växer upp. Det är som sagt så att man gör ett val, och det valet gör du sen hela livet, även som vuxen."

Samhällssyn

Tideman (2000) klargör att det under 1990-talet skedde en ökning av antalet elever i särskolan. Det fanns flera bidragande faktorer som ökat födelsetal/befolkningsökningen, fler barn diagnostiseras, kraftiga nedskärningar som gjorde att dessa elever inte längre fick det stöd de behöver i den vanliga skolan.

En skola som i allt större utsträckning sorterar elever bidrar till ojämlik framtid för de som sorteras ut. Tideman (2000) och en av föräldrarna säger att det inte är bra för barnen att bli placerade i särskola, om de kan klara av att vara tillsammans med andra barn så minskas chansen att barnet får större svårigheter i vuxenvärlden som att söka jobb och skaffa sig en bostad. Även om de kan ha ett funktionshinder i form av ADHD eller Aspergers syndrom

behöver de personerna inte vara så nedsatta kring sociala sammanhang att de inte kan klara av ett lättare arbete eller kunna bo själva.

Tideman (2000) poängterade att för de två föräldrar vars barn var diagnostiserade som barn med utvecklingstörning före skolstarten handlade det inför skolstarten mycket om ett strategiskt val att välja individuell integrering i grundskolan istället för undervisningen i särskoleklass. Han beskrev att föräldrarna i sina intervjuer bedömde att skolgång i vanlig klass skulle gagna deras barn bättre än särskoleklass både ur social och kunskapsmässig synvinkel.

Föräldrars åsikter och tankar anser vi att pedagogerna bör lägga stor vikt vid. Föräldrarna representerar samhället och dess värderingar, det är också föräldrarna som känner barnet. Det är i detta samhälle som dessa barn kommer slussas ut i och försöka anpassa sig efter våra normer och värderingar, borde de då inte redan som barn få inkluderas i den, för en bättre framgång. Exkludering i skolåldern anser vi kommer få till följd att det blir en exkludering även i vuxenlivet.

Förälder B ”Har de gått i en vanlig skola och kommit in på vanligt gymnasium, inte särskola så har de en enklare möjlighet att få jobb, vanliga jobb. Det tycker jag är väldigt viktigt. I den mån det går, det fungerar att ha de i vanlig skola är jag för det.”

Förälder A ”Med de medel som finns tycker jag du ska ha rätt att prova på att gå i en vanlig grundskola, men det ska finnas resurser från start och inte framåt sjätte, sjunde klass.”

Lärare B ”Sen när man blir äldre kan man ju välja själv var man vill gå. Men de här små barnen skall absolut, så lång det går gå vara med här.”

Som en av lärarna (ovan) nämnde är det betydande att man själv får vara med och välja kring sin framtid för att han eller hon ska få känna att de är delaktiga, att deras åsikt har en betydande roll. Vi anser att det är viktigt att man verkligen lyssnar på eleverna och resonerar och diskuterar kring deras åsikter för att tillsammans på bästa sätt komma fram till en lösning som alla inblandade känner sig tillfreds med.

Många av de barn som har diagnosen ADHD eller Aspergers syndrom har inga större inlärningsproblem, problemen ligger i hyperaktiviteten och ouppmärksamhet. Är man hyperaktiv och ouppmärksam kan det självklart leda till problem vid kunskapsinläring, men det behöver det nödvändigtvis inte göra. Alla elever bör få en chans i den vanliga grundskolan innan de placeras i särskolan, om de överhuvudtaget bör placeras i särskolan. Dessa elever uppfyller de flesta kunskapskriterier och bör därför gå i en vanlig klass, de behöver extra stöd som även kan vara till nytta för de andra eleverna, då det blir en eller flera vuxna till i klassrummet, mer material som kan stödja undervisningen och inläringen för hela gruppen.

Slutsatser

Pedagogerna stödjer eleverna genom att anpassa skolmiljön och klassrummet efter barnens och gruppens behov. Pedagogerna anpassar klassrummet utefter sin dåvarande barngrupp, som att till exempel sitta vid bord eller bänkar, att inte ha för mycket på väggarna och mängden hjälpmedel i bänken.

Pedagogerna har tätare föräldrakontakt med de elevers föräldrar som är i behov av extra stöd. Samarbetet mellan hemmet och skolan fungerar bra, både föräldrar och pedagoger tycker att de har bra kontakt med varandra och att de har varandras stöd. Föräldrarna anser att de har möjlighet att påverka skolan, pedagogerna tycker de får tips och information av föräldrarna som hjälper dem i sitt arbete. Lärarna tycker att en bra kommunikation underlättar arbetet.

Pedagogerna använder sig av kamratstärkande övningar för att stärka gruppen och öka förståelsen och acceptansen mellan eleverna. Fritidspedagogen fick komma in i klasserna och använda sig utav olika kamratstärkande övningar för att fritidspedagogen anses har en högre kompetens inom det området.

Det finns många hjälpmedel att ta del av både för föräldrar och pedagoger. Ett av de största hjälpmedlen är habiliteringen som finns som stöd för skolan och hemmet. Föräldrar och pedagoger får stöd från habiliteringen för att underlätta för barnen på bästa sätt. Ett annat hjälpmedel som togs upp av föräldrarna var medicineringen, som gjorde att eleven lättare kan koncentrera sig och klara av mer i skolan.

Ytterligare ett stöd var barngruppen, klasskamraterna accepterar varandra. Det är ingen av våra intervjupersoner som tycker att deras barngrupp inte fungerar, utan eleverna accepterar och respekterar varandra. Föräldrarna tycker eleverna är mycket förstående mot deras barn och de har aldrig mött några större bekymmer från dem.

Vi kom fram till i undersökningen att det till synes inte verkar finnas några större svårigheter som gör att de elever som har neuropsykiatriska diagnoser inte skulle klara av att gå i en vanlig klass. Men det kan komma att bli ett problem när eleverna växer ifrån varandra då de kommer upp i årskurserna, då minskar tålmodet hos de övriga barnen utan diagnos och olikheterna blir mer påtagliga mellan eleverna.

Ett hinder för pedagogerna är tidsbristen. Pedagogerna önskar att det finns mer tid för att kunna hinna ge allt det stöd som alla barnen behöver. En av lärarna vi intervjuade löser det genom att använda sig av halvklass.

De befintliga resurserna i arbetslagen uppfattade vi som att de inte utnyttjas så effektivt som det skulle kunna göras. Att lägga ner lite extra tid på planering av användandet av resurserna tror vi skulle gynna pedagoger och elever på skolan. Att kunna ta hjälp av varandra i arbetslaget underlättar och gör arbetet mer effektivt.

Skolmiljön borde vara mer anpassad för elever med neuropsykiatriska diagnoser. I inomhusmiljön behövs det ofta små rum där olika former av smågrupper kan sitta och arbeta, på de skolor vi besökte fanns det ont om utrymme utöver klassrummet. De flesta intervjuade tycker att det finns för lite leksaker och lekställningar på skolgården. Föräldrarna anser att det finns för många vrår och byggnader att gömma sig bakom där läraren inte kan se vad som

händer och att mobbing kan då lätt uppstå. Fler gemensamma aktiviteter tillsammans med pedagogerna, anser vi skulle minska utanförskap och mobbing och istället stärka gruppen.

Om styrdokumentet är det olika åsikter om, de finns de pedagoger som mer eller mindre följer det till punkt och pricka och de som inte använder dem alls. Vi uppfattar pedagogerna som om att det inte finns speciellt mycket information i den vanliga läroplanen som ger stöd och hjälp till läraren, för att underlätta arbetet med elever som har neuropsykiatriska funktionshinder/diagnoser. Det pedagogerna saknar är tydliga tips från styrdokumentet som de kan ha användning för i undervisningen med barn som är i behov av extra stöd.

Metodkritik

Vi anser att metoden var lämplig i förhållande till vårt syfte då det framkom relevanta och intressanta svar. Det vi lärde oss av intervjutillfällena var att vi hade kunnat vara mer "envetna" om utvecklande svar. Då den som intervjuar inte vill verka påstridig är det svårt att be den som blir intervjuad att motivera sina svar. Framförallt bland de första som blev intervjuade var vi osäkrare, desto fler intervjuer som utfördes ju lättare blev det inför nästa tillfälle. En annan nyttig erfarenhet var att genomföra intervjuerna på eftermiddagen, då de intervjuade inte behövde stressa för att de behövde iväg direkt när vi var klara eller hade många tankar i huvudet kring annat de skulle göra. Det är viktigt att rummet som väljs är tyst och lugnt och att det inte hörs ljud utifrån som distraherar någon under intervjun. Till sist är det viktigt att alltid innan en intervju kontrollera att elektroniken fungerar och har tillräckligt med batteri, så det inte blir ett avbrott i intervjun. En självklarhet är stänga av sin mobiltelefon, samt be den man intervjuar göra samma sak.

De övervägande intervjusvaren vi fick var positivare än vad vi trodde innan intervjuerna. Under intervjuerna kom det fram andra svar än vad vi hade väntat oss, för att låta den intervjuade få komma till tals och förklara sig ifrågasatte vi inte svaren som framgick. Nu efteråt inser vi att vi borde ha ifrågasatt mer för att det hade kunnat ge oss utförligare svar som vi hade haft att grunda uppsatsen på.

Fortsatt forskning

Som fortsatt forskning skulle vi kunna forska kring hur pojkar och flickor med ADHD skiljer sig åt. Av den forskning vi har tagit del av så ska det finnas stora skillnader mellan könen. Finns det skillnader mellan könen även i andra diagnoser?

Vi har forskat kring den vanliga grundskolan, det hade varit intressant att forska vidare kring särskolan och deras organisation. Intervjuat lärare och fritidspersonal från särskolan och förlängd skolbarnomsorg för att få ta del av deras syn på elever med särskilda svårigheter och inkludering. Överensstämmer pedagogerna från den vanliga grundskolan med pedagogerna på särskolan? Vilken syn har pedagoger på en särskola att låta barn med neuropsykiatriska funktionshinder att låta de gå i en vanlig klass?

Om vi haft kunskapen och erfarenheten som krävs för att intervju barn, hade det varit intressant att få reda på deras tankar och funderingar kring en skola för alla. Acceptansen från eleverna i skolorna tycks vara positivt inriktad mot de eleverna med särskilda behov. Hur kommer det sig att eleverna verkar vara så positivt inställda och inte de vuxna i samma utsträckning?

Avslutning

Som avslutning till uppsatsen vill vi ha med några ord som Atterström och Persson (2000) understryker. Först betonar de att det är normalt att vara olika, men samtidigt måste undervisningen för barn vara acceptabel och ligga på en nivå som inte stjälper barnet eller inte ger rätt undervisning.

Atterström och Persson (2000) menar att förutsättningsvis att alla barn har speciella intressen, egenskaper och inlärningsbehov vilket vi vill lyfta fram att oavsett om man har en diagnos eller inte så skall undervisningen formas så barnets behov blir tillgodosett. Utöver att alla barn skall ses som egna individer med speciella behov menar Atterström och Persson vidare att barn i behov av särskilt stöd måste ha tillgång till ordinarie skolor. Anledningen till att barnet ska ha tillgång till de ordinarie skolorna är för att enligt Atterström och Persson är det här det effektivaste sättet att skapa en miljö som bekämpar diskriminerande attityder och kan skapa en välkomnande miljö. Atterström Persson understryker vidare att om alla barn får gå i en ordinarie skola så ger det dem en funktionsduglig utbildning samt förbättrar kostnaderna vilket påverkar hela utbildningssystemet.

Genom att arbeta inkluderande kan både pedagogerna och barnen lära sig något och öka sin förståelse för andra. De barn med neuropsykiatriska diagnoser som blir inkluderade får ett stöd av sina klasskamrater, som de kan ha nytta av hela livet, samt att alla i skolan utvecklar en förståelse och ser sina klasskamrater som tillgångar vid en inkluderande inställning från de vuxna.

Med dessa ord vill vi avsluta vår uppsats, vi vill i vår kommande yrkesroll kunna bemöta alla elever på ett liknande sätt. Vi vill att de barn vi får i vår barngrupp känner sig accepterade för den person som de är och känner sig inkluderade i skolan och välkomna.

Referenser

- Assarson, Nils (2001). *Bokstavsbarne: en dokumentation från två konferenser i Stockholm oktober 1998 och april 1999 om barn med diagnoserna ADHD, DAMP m.m.* Stockholm : Svenska fören. för psykisk hälsa (Sfph)
- Atterström, Hans (2000). *Brister eller olikheter?: specialpedagogik på alternativa grundvalar.* Lund : Studentlitteratur
- Attwood, Tony (2000). *Om Aspergers syndrom: vägledning för pedagoger, psykologer och föräldrar.* Stockholm : Natur och kultur
- Attwood, Tony (2008). *Den kompletta guiden till Aspergers syndrom.* Stockholm: Cura
- Beckman, Vanna (2004). *ADHD/DAMP: en uppdatering.* Lund: Studentlitteratur,
- Beckman, Vanna (2007). *ADHD/DAMP: en uppdatering.* Upplaga 2, [uppdaterade och kompletterade] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Brunt, David och Hansson, Lars (2005). *Att leva med psykiska funktionshinder: livssituation och effektiva vård- och stödinsatser.* Lund : Studentlitteratur
- Duvner, Tore, (1998). *ADHD: impulsivitet, överaktivitet, koncentrationssvårigheter.* Stockholm: Liber
- Dysthe, Olga (2003). *Dialog, samspel och lärande.* Lund : Studentlitteratur
- Eriksson, Monica (2003). *Fräknar på hjärnan: om udda barn & små avvikelser* Jönköping: Brain Books
- Ehlers, Stephan och Gillberg, Christopher (2004). *Aspergers syndrom: en översikt.* Stockholm: Riksfören. Autism
- Frith, Utah (1998). *Autism och Aspergers syndrom.* Stockholm: Liber
- Gillberg, Christopher (1996). *Ett barn i varje klass: om DAMP/MBD och ADHD.* Stockholm: Cura
- Honos-Webb, Lara (2008). *Så lyfter du fram styrkorna hos barn med ADHD: en praktisk handbok om hur du kan omvandla ditt barns svårigheter till styrkor.* Jönköping: Brain Books
- Hundeide, Karsten (2006). *Sociokulturella ramar för barns utveckling: barns livsvärldar.* Lund: Studentlitteratur
- Kadesjö, Björn (2002). *ADHD hos barn och vuxna.* Stockholm: Socialstyrelsen
- Kadesjö, Björn (2001). *Barn med koncentrationssvårigheter. 2., [aktualiserade] uppl.* Stockholm: Liber

- Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Kärfve, Eva (2000). *Hjärnspöken: DAMP och hotet mot folkhälsan*. Eslöv: B. Östlings bokförl. Symposion
- Merriam, Sharan B. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur
- Molin, Martin (2008). *Meningsskapande och delaktighet: om vår tids socialpedagogik*. Göteborg: Daidalos
- Säljö, Roger (2000). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma
- Thurén, Torsten (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Malmö: Liber
- Tideman, Magnus (2000). *Normalisering och kategorisering: om handikappideologi och välfärdspolitik i teori och praktik för personer med utvecklingsstörning*. Stockholm: Johansson & Skyttmo

Styrdokument

- Allmänna råd och kommentarer för arbetet med att främja likabehandling*. Skolverket; 2006
- Allmänna råd med kommentarer för fritidshem*. (2002). Stockholm: Statens skolverk.
(Allmänna råd / Skolverket, 1999:2)
- Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet : Lpo 94*. (2006). Stockholm: Fritzes.

Avhandling

- Molin, Martin (2004). *Att vara i särklass: om delaktighet och utanförskap i gymnasiesärskolan*. Linköping: Linköpings universitet; Örebro: Örebro universitet

Artiklar

Ahlberg, Ann (2007). *Specialpedagogik av igår, idag och imorgon*. Pedagogisk Forskning i Sverige 2007 årg 12 nr 2 s84-95 issn 1401-6788. institution för pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet.

Sahlin Ingrid och Machado Nora (2008). *Diskriminering och exkludering*. En introduktion. Socialvetenskaplig tidskrift; årgång 15, nr 3-4. Forsa, förbundet för forskning i socialt arbete. Wallin & Dalholm Boktryckeri AB, Lund 2008

Seidman Larry J. (2006). Neuropsychological functioning in people with ADHD across the lifespan. *Clinical Psychology Review* 26 (2006) s.466–485.

Webbsidor & PDF-filer

Habiliteringen i Västra Götalandsregionen
<http://www.vgregion.se/habiliteringen>

Trollhättans kommuns hemsida:
http://trollhattan.se/thn_templates/StandardPage.aspx?id=4558

Läkemedelsverket: DSM IV (MINI-D IV, 2002) och även 1:2009.
Information från Läkemedelsverket 1:2009

Hellström, Agneta (2007) www.habilitering.nu/adhd-center
http://www.habilitering.nu/gn/opencms/web/HAB/Subwebbar/adhd_center/Informationsmaterial/broschyr.html

PPR Trollhättans kommun
http://trollhattan.se/thn_templates/StandardPage.aspx?id=4558

Habiliteringen Trollhättans kommun
Källa: <http://www.vgregion.se/habiliteringen>
PDF fil om Barn och ungdomshabiliteringen

Bilaga 1

Intervjufrågor till fritidspedagogerna

1. Skiljer sig arbetssätten/ förhållningssätten beroende på diagnos?
2. Hjälper styrdokumentet innehållet i ditt arbete med eleverna?
3. Hur arbetar ni med resurserna som finns i arbetslaget?
4. Finns det tillgång till stödgrupper i skolan?
 - Om inte, hur hade du velat att det såg ut?
 - Hur fungerar det? Hur arbetar ni med det?
5. Finns det möjlighet att ge eleverna i barngruppen den tid de behöver för att de ska kunna uppnå målen?
6. Hur fungerar/arbetar man med föräldrars medverkan?
7. Hur är utformningen av den inre och yttre skolmiljön?
 - Användning och utnyttjande av lokaler finns samt orsaken till skolgårdens struktur?
8. Hur påverkas verksamheten av klassens acceptans?
9. *Hur mycket anser du är elevens eget ansvar?*
11. Något mer du skulle vilja ta upp?

Intervjufrågor till lärarna

1. Vilka hjälpmedel (materiella) finns det tillgång till? Vilka används?
2. Tar ni hjälp av varandras resurser i arbetslaget?
3. Hur arbetar ni med resurserna som finns i arbetslaget?
4. Finns det tillgång till stödgrupper i skolan?
 - Om inte, hur hade du velat att det såg ut?
 - Hur fungerar det? Hur arbetar ni med det?
5. Skiljer sig metoder/förhållningssätt åt beroende på diagnos?
6. Hjälper styrdokumentens innehåll dig i ditt arbete?
7. Finns det möjlighet att ge eleverna i barngruppen den tid de behöver för att de ska kunna uppnå målen?

8. Hur fungerar/arbetar man med föräldrars medverkan?
9. Hur är utformningen av den inre och yttre skolmiljön?
– Användning och utnyttjande av lokaler finns samt orsaken till skolgårdens struktur?
10. Hur påverkas arbetet av klassens acceptans?
11. Hur mycket anser du är elevens eget ansvar?
12. Något mer du skulle vilja ta upp?

Intervjufrågor till föräldrarna

1. Vilken möjlighet har ni att medverka och påverka i skolans verksamhet?
2. Vad finns det för hjälpmedel och vilka använder ni er utav?
3. Hur märker ni av resurserna i skolan? Tycker ni det är tillräckligt?
4. Vad anser ni om stödgrupper?
5. Anser du att skolmiljön är lämplig för ditt barn?
6. Hur påverkas klassens acceptans barnets skolgång?
7. Hur mycket anser ni är elevens eget ansvar?
8. Något mer du vill ta upp?

Bilaga 2

Maj 2009

Missivbrev

Vi är två studenter från Högskolan Väst som heter **Sofia** Kjellerup och **Annelie** Nyberg, vi går sjätte terminen på lärarutbildningen med inriktning mot fritidsverksamhet. Just nu skriver vi vårt examensarbete, vi behöver därför er hjälp att medverka i en intervju. Intervjumaterialet kommer sedan bli en del av underlaget till vår slutrapport.

Vårt syfte med C-uppsatsen är att *undersöka möjligheterna för barn med neuropsykiatriska diagnoser att gå i en vanlig klass*. För att kunna undersöka detta är vi glada över att ni ställer upp i en intervju.

Självklart kommer ni förbli anonym, om ni inte ber om annat. Intervjumaterialet som spelas in kommer raderas när uppsatsen är klar och godkänd. Transkriberingen sker i dator.

Vi kommer att intervjua sex personer som på något sätt är i kontakt med dessa barn dagligen.

Intervjun är beräknad att ta en timma, så ni kan känna att ni har god tid på dig att utveckla era svar.

Vi tackar så mycket för din medverkan!

Sofia Kjellerup och Annelie Nyberg

Högskolan Väst
Institutionen för individ och samhälle
461 86 Trollhättan
Tel 0520-22 30 00 Fax 0520-22 30 99
www.hv.se